

A JÁTÉKKÁRTYÁK KÉSZÍTÉSI MÓDJA.

olytonosan fülünkben cseng a panasz, hogy a könyvnyomtatók egyik-másika a sokszorosító-ipari termékek közül a »harminckét-leveles bibliát« becsüli a legtöbbre, ha nem is szak-, de valami más szempontból. Mi most figyelmessé akarjuk őket tenni e közkedveltségű nyomtatvány eddig nem igen méltatott históriájára, no meg az előállítási módjára is.

A játékkártya kínai találmány, s ottani copfos felebarátaink már kétezer évvel ezelőtt is vígan ütötték véle a blattot. Európában a középkorban gyökeresedett meg a kártyázás szokása, a Zainer Günther által nyomtatott »Das guldin spiel« című könyv tanúsága szerint 1300-ban. A dátumot azonban ennél jóval korábbra kell tennünk, mert hiszen biztos adatunk van arról, hogy Németországban már 1254-ben megvesszőzés, pellengérré állítás stb. terhe mellett tilalmazták a kártyajátékot, persze nem sok eredménnyel, mert ez a tilos szenvedély legfőképpen a kolostorok csendes magányában burjánzott föl, odáig pedig a világi hatalmasságok karja csak ritka esetben érhetett el. Így aztán a kártyakészítés mihamar virágzó iparaggá lett, úgy hogy 1400 körül céhük is volt már Nürnbergben a kártyafestőknek. Franciaországban csak jóval később történt az e mesterségbeliek céhbe-tömörülése.

A kártyakészítésben már Gutenberg föllépte előtt is szerepelt a nyomtatás, természetesen csak a fatáblákról, prés használata nélkül való. A dörzsöléssel előállított kontúros levonatot keményebb papirosra ragasztották, s megszáradása után sablonok segédelmével kiszínezték. A könyvnyomtatás föltalálása után csak annyiban változott meg a kártyakészítők eljárása, hogy a kontúros nyomatot nem dörzsölő munkával, hanem közönséges könyv-

sajtón állították elő. Az olcsóbbfajta kártyák készítése nagyjából ma is így történik. A kontúrt fametszetek után készült galvanókról nyomtatják, s aztán a lap hátulsó oldalára fekete tónust nyomtatnak, hogy a kártya ne legyen majdan átlátszó. A színezés vagy sablonok segédelmével, vagy pedig könyvnyomtatói avagy litográfiai sajtón történhetik. A színesen nyomtató rotációs gépek némelyike is — így a Payne-féle — alkalmas erre a munkára.

A kártyák hátsó oldalán levő cifraságokat, amiknek különben praktikus jelentőségük nincsen: többnyire a vászonnyomtatásban használt gépekhez hasonlító hengersajtókkal szokás nyomtatni. A nyomtatott lapoknak kartonná, vagyis kártyalapokká ragasztása aztán nagyon pontos munkával történik, ami természetes is, mert hiszen a kártyalapoknak még nedves levegőn sem szabad könnyen foszladozókká válniuk. Ragasztékul tehát a kártyagyárak főképpen tragantgummit, kazeint s más efféléket használnak.

Volt olyan idő, amikor a jobban megfizetett kártyákat rézmetszetekről nyomtatták. Ennek helyébe a művészibb kártyáknál a színes litográfia lépett, sőt némely esetben már háromszínű autotípiát is használtak a játékkártyák készítésére. A célszerűség szempontjából természetesen a litográfia volna erre a legalkalmasabb, mert síknyomtatásos eljárás lévén, a legfinomabb érzékű ember sem tudná pusztá tapintással fölmerni a kártya színeit.

Ennyit a kártyakészítésről. Amikor azonban nyúl farknyi cik-künket befejezzük, reformjavaslattal állunk elő: hagyják el a kártyagyárosok kártyáikról a stüssi vadászt meg egyéb értelmetlen figurákat, s tegyék helyükbe olyan férfiaknak a képmásait, akik feledhetetlen érdemeket szereztek az emberiség szellemi föl-szabadítása dolgában. Így Newtonét, Galileiét, Gutenbergét stb. Be szép is volna, ha a könyvnyomtatás sokat szenvedett föl-találója olyan közismertséghez jutna, mint a kuoni pásztor!...

